

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

№ 1500/8

Мадридско

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
№. И. Бр. 2573

ВОИНА,

ЛИСТ ЗА ВОИНЕ НАУКЕ, ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ.

И ТО ЗА :

ОРГАНИЗАЦИЈУ, АДМИНИСТРАЦИЈУ, ТАКТИКУ, СТРАТИГИЈУ
АРТИЉЕРИЈУ, ВОЈНУ ГРАЂЕВИНУ, РАТНУ ИСТОРИЈУ, ГЕОГРА-
ФИЈУ И ТОПОГРАФИЈУ, СТАТИСТИКУ, НАУКУ О ОРУЖЈУ,
ВОЈНИЧКО СУДСТВО ИТД.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ
ДРАГАШЕВИЋ,
ОФИЦИР.

ГОДИНА ПЕТА.

1868.

У БЕОГРАДУ
У ДРЖАВИНОЈ ПЕЧАТНИЦИ 1868.

Шта и где.

	страна
1. Војни редови , од Лера, превео с рускога Јев. Велимировић	181, 193, 209, 225
2. Војна употреба баталијуна , с немач. Драгашевић	321
I. Баталијун на чистоме пољу против пешадије	
1. У одбрани	322
2. При нападу	325
II. Баталијун у шуми против пешадије	
1. У одбрани	401
2. При нападу	405
3. Велити или волтижери , с франц. Мих. Н. Илић	54, 231
4. Веројетне промене у тактици , с руск. Мих. Н. Илић	230, 271, 273, 296, 311, 353, 502, 513, 529, 544, 561
5. Војнички поглед , с француског Мих. Н. Илић	8
6. Инглески војници , с инглеског Влад. Н. Илић	141
7. Каква је тактика Драгомировљева , написао Дим. Ђурић	102, 117, 135, 149, 165
8. Краљ Шведски о тактици , с ингл. Влад. Н. Илић	158
9. Књижевност: Енциклопедија војн. вештине	31
Тактика Драгомировљева	48, 368
Четовање	368
10. Мисли о војноме устројству , с руског превео Мих. Н. Илић	242, 289, 359, 372, 388, 407, 417
11. Маршал Бел-Ил свом сину , с француског Мих. Н. Илић	42, 246, 261
12. Наравствени и телесни утицаји у рату , с немач. М. Н. И.	471
13. Неколике црте о турској војсци , с немачког Млад. Јанковић	97, 113, 129
14. Обилажење војске ил позиције , с франц. Јов. Мишковић	10, 59
15. Пиџменост у нашој војсци , састав, Мих. Н. Илића	1, 17, 33, 49, 65, 81
16. Пруско-аустрински рат , с руск. М. Н. И.	145, 161, 177

17. **Путови по балканском тропољу, према француском саставно Драгашевић:**
 Из Цариграда у Сарајево 327
 Из Цариграда у Скадар 337
 Из Солуна у Скадар 369
 Из Средице у Нови 385
 Некоје даљине 384
18. **Положаји, с рускога Мих. Н. Илијћ . 25, 44, 69, 89, 107**
 125, 172, 187, 195, 235, 257, 305, 344
 378, 394, 421, 437, 455, 465, 485
19. **Ратовање у средњему веку, с нем. М. Н. И. . . 76, 92**
20. **Руска војна снага, *) с рускога Стеван Велимировић**
 7, 23, 39, 57, 104, 121, 156, 277, 302, 307, 348, 433, 449
21. **Средства, да се смања губитак од ватре, с руског**
 М. Н. И. 481, 497
22. **Суваров, с рускога Јев. Велимировић . . 72, 169, 205, 238**
 268, 284, 315, 330, 366, 412, 426, 443, 460, 478, 485, 509
23. **Новине и ситнине . . 96, 112, 128, 144, 160, 176, 336**
 Турска војска 352
 Шаспотова пушка 415
 Нарѣдба 557

*) Настављено из прошле год., тамо је било на стр. 513, 529, 569.

ГОДИНА

5
1 8 6 8**ВОЈИН**

БРОЈ

1
1. Јануара.**ЛИСТ ЗА ВОЈНЕ НАУКЕ, ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ.**

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ Драгашевић, официр.

Писменост у нашој војсци. — Руска војна снага. — Војнички поглед. — Обилажење какве војске или позиције.

Писменост у нашој војсци.

Знање је снага, и човек може онолико, колико зна.

Наука је постала бад и човек. Развијање потреба гонило је душу и тело на рад, и сваким даном нешто се ново дознало, даље видело; поједина виђења и искуства људи су памтили и знали за будуће; знања се природно везаше — поста наука, та учитељка нејакима, та путевођа невештима и новацима. Отац је причао сину; из сопствених искустава вадио је правила за живот, и казиваше их потомству — предања учише позније нараштаје. Но речи губише своје снаге, што се дуже преношаху; савети се далеко не чуше, мало се искустава савњиваше — не беше велике користи. И људи бејаху дуго и дуго у тами, док се не почеше омишљати, како да видним знацима симболишу своје мисли, и вековима их потомству оставе. И опет прође доста времена, док људи не изумеше још савршеније знаке којима ће и речи своје па и саме гласове бележити. Писмена, рекох, дуго и дуго не бејаху позната.

Ал кад се једном до овога дође, није тешко помислити, колико је човечанство морало од један мах скочити. Цео се свет тако ограничи. А са изналаском печатње, велики делови земље радише на истим задатцима; милиони очију, мозгова, руку итд. сложи се и поче усавршавати себе а потомству бе-
лежити своје успехе, да се користи њима и даље их продужи. И силне науке посташе, и далеко, врло далеко одоше.

И човечанству су потребне дакле науке, и оно их мора да изучава. Прво је средство ка овој мети писменост у свакоме народу. Без ове не може бити никаквих промењивања мисли, па ни напретка моралнога нити и каквога.

Нашем народу особито пак ово је потребно. Наша је земља малена одвише; незнатан је број обитаоца њених. Ал су у толико снажније околности, које га изазивљу, у толико јачи непријатељи, који са свију страна опасују малену отаџбину нашу. И физична снага не ће нам толико помоћи, колико душевна моћ и свесно поимање задатка нашега.

Време се нагло крећека своје свршетку, све нас околности на посао позивљу. И само брижљиво пашћење, и особита воља моћи ће нас ваљано спремити за страшан ал и дивни тренутак, који ће решити судбу нашу као народа, као људи!

Наш је народ скоро света угледао. Све установе у њему још су нове.

Код нас се да бومه не може ништа тако изврсно одмах да уведе, јер за свашта треба времена, док га сопственим искуством не израдимо. А прилике не чекају, и сваки следећи тренутак, већ

претпоставља савршене спреме, за ваљану радњу. Па с тога у толико брижљивије а журније ваља да се побринемо, да нам ни тренутак не умагне, а да се њиме не користимо толико, колико је се само могло.

Познавање потреба прво је. **Начин**, којим ће се оне задовољити други је, ал важнији услов, образовања у свакоме народу. Боље је оскудевати у нечему, него ли прегледајући од туђина, усвојити нешто, али што угушава десет других особина народних.

И колико изгледа да је лако упознати потребе, — толико је то теже, кад се дуже погледи. Помислиће се лако је, — погледај код другог, па ћеш одмах видети шта ти треба. А ми мислимо, не треба тако чинити; јер у самоме животу своје сваки има клице за потребе, које би се брзо пронашле, јер оне леже у крви свакога: у особитом правцу свакога за се стоји начин њиховог задовољења.

Ово вреди и за народе и све његове установе.

Како који дан, код нас се потребе све више појављују. Ствари, на које пре некога времена не могасмо ни помишљати, сада су на реду; некада бејаше довољан само рабуш, и послови се обични вршише. Сада се код нас уче рачунања, која у безмерној пучини материјала траже. Некада се прстом показиваше на човека, који умеђаше од један пут почети да чита туђе писмо и беше довољно. Сада је потребно да нам и најпростији човек уме да чита и пише. Тако се мењају времена, тако корачају околности.

Но колико нас то весели кад погледамо на нашу

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

*) Овие се таква путем уноси у извесноме степену образовање у маку народа; оа често осигуравамо будућност војника јер оа свију знања, која војник у војсци добије, писменост је једни предмет, који му и после службе доноси суштанствене користи.

Но и ове школе, као и свака нова установа, потребно).
 остати све докле, док се на них не обрати озбиљна пажња, какву оне занста и заслужују.

Иако је то њима ницима показују осим читања и писања, још и праша (батеријских, есквадронских). И у њима се војна школа познате под именом **ЧЕТНИХ**

Ове су школе познате под именом **ЧЕТНИХ** време у својем раноме детињству.)*
 куће уче, али из неких других узрока испустише баци сви они, који или не имадоше прилике да код дакле тим начином имамо школу једну, у којој су свикавају, — они се оваде још уче читању. Је тако их. Но осим специјалности војне, коју у касарни свој знање носе кућама својој браћи, и настављају младички уче потребној војној специјалности, и то код својих кућа седеи („народна војска“). У којој се Ова је наша војска само **школа** војсци што **касарни**.

сти. То су наше **школе јавне**, и друго војска у има се можемо учити читању и у опште писмено- Ми у нашој земљи имамо две прилике, у којима чула свету показаше!

учити се читању — том дивном средству, којим шета народа не нађемо начин, којим ће он лакше мју, што се не постарасмо, да највећему делу на- велику школу, толико морамо да подладемо у се-

Свака школа ако хоће да је према своме задатку, — мора да овим условима одговори:

Прво, да изучи људе онеме, што им се каже.

Друго, да у њима пробуди клицу сопственога мишљења, које помаже и самима њима, јер постају употребивии људи; и користе служби, јер њени елементи могу је вршити много сигурније и много боље; озбиљније пазе на захтеве службе, јер **сами увиђају** потребитости њене.

Треће, учећи их нечему извесноме, уздижемо им способност, и добијамо међу њима много таквих, који могу и на друге пренети знање своје.

Ето таква треба да је свака школа.

Али да овака буде, од чега то зависи? Од **наставника, начина учења, времена и средстава.**

Само онај може другоме што показати, који потпуно познаје све појединости своје професије; који је дакле лођично убеђен у свој посао, и који зна језика онога, којим говоре његови ђаци.

Начин је веома важан. Од њега ти зависи хоћеш ли моћи показати коме, и колико ћеш времена на то потрошити. А да и не узмемо у призрење да начин може још и отупити ученике и натерати их да омрзну на посао. — Овај се начин врло јако мења према карактеру ђака, према њиховој развијености, и самоме предмету, о коме им се говори. С тога се дакле и не може у напред рећи и савршено определити тај **начин**. Уопште пак, он се мора оснивати на савршеном убеђењу ученика, о потребитости посла; на љубави према наставнику, и на са свим природноме и неосетноме

пењању и напредовању ка најтежим местима у послу. Ово све мора учитељ врло добро да познаје.

Сваки посао хоће времена за извршење. Па и учење дакле мора имати своје време. Овог времена треба да изједна имаде учитељ и његови ђаци; нити се и при каквome учењу сме прекинути на дуже: много је боље сваки дан по мало учити, него ли прекинути два дана па трећеи учити три пут дуже но првог. Ни при каквome учењу није тешка сама наука, колико оно навикивање на саму ствар, а које се тек мало по мало присваја. Особито на ово време треба у почетку учења пазити. **Распоред** дакле ваља ово да има на уму.

Алатом се свака радња врши. Без овога не може бити природнога образовања, каткад баш је и са свим немогуће. Можемо ли кога научити писању, ако немамо на чему да пишемо, нити имамо пера, оловке, или друго налик на ово? Може л' ко без књиге учити да чита и т. д.? И алат је дакле преко потребан.

Овака је свака добра школа.

Хајдмо сад да погледамо каква је наша школа. Да јој видимо учитеља; начин учења; време потребно; потребан алат.

Ми мислимо да ћемо ово најлакше видети ако уђемо у једну такву школу. Ми ћемо вас читаоци увести у четну школу, јер нам је она из практичнога живота најпознатија. Но кад ову видите, можете лако и на батеријске и ескадронске, закључити.

(Продужиће се.)

Руска војна снага.

(Продужење из бр. 36. пр. год.)

Оваково и овоме подобно стање ствари узрок је, те у Француској од 1816. год. ни за пару није смањен војнички буџет, и ако влада хоће да покаже, да га смањује; напротив буџет је увек увећаван, док међутим у свима европским државама главна је уштеда била у смањивању војске, кад год су само прилике то допуштале. Из овог се јасно види, да се Француска војска у особитом духу васпитавати мора. Недостатак ко ликоће надокнађава каквоћа. Влада хоће, да је што више од осталог грађанства одели, васпитавајући је у духу кастенском, чему припомажу много ратна предања пукова. Усамити се пак могу само старе трупе; али од револуције, грађанска и ако не политичка права Француза строго су ограђена; рок је служби определен 7 година, годишњи број рекрута 62 хиљаде. Остаје још једино средство — врбовати ислужене војнике на други и трећи рок; на тај начин кадрови су у пуковима стари, дисциплиновани и у боју поуздани војници; а у пешадии кад има главе, реп је лако приденути. Економно стање у Француској допушта, те се влада може тим средством да користи. Познато је, да су сељани тамо већином ситне газде; синови њихови радо стају у војску те живећи о државном трошку очекују своје наследство. Очевидно је такође, да по начелима од 1789. године Француски официари у основу демократе, од простих се могу само чином разликовати а никако не могу

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

бити сталез; по међутим немиран дух народа и политичко стање земље захтевају да је у Француској војсци поштовање чиновна много строжије по у свакој другој; и влада достиже ову циљ дељењем војничких чиновна (простих, под —, обер — и штабс — официра) у групе између којих је проведена јака преграда, и које не могу за једним столом да једу (осим гарде, где обер — и штабс — официри могу заједно да ручавају). Но преко свега тога Француски официр не користи се тим својим правом пред простима толико колико то чине официри у другима војскама; он је истина заповедник, али не глава свог одељења, нити је опет ово мртво тело. Нема војске, која би могла тако ваљано да се бије без официра, као што то Француска; нигде није тако лако наћи заступника погинушем заповеднику као у Француској војсци; ово је јасно доказано у почетку револуције. По овоме кор официрски у Француској више је измајсторисан сталез, који нема никакве друштвене суштине — налик на подофицире у другим војскама; и баш услед тога нужне су неке практичне мере, те да му се улије дух, да се уздигне до положаја, који одговара његовом позиву.

(Продужиће се.)

Војнички поглед.

Из Вијала.

Најважнији је основ проматрању војнички поглед.

Војнички се поглед огледа у лакоме оцењивању предмета, који се проматрају.

Војнички се поглед употребљује при оцењивању земљишта, даљина, висина, особитих видова земље, и њим се закључава из онога што се **види** на оно које се **не види**.

Још оно треба при узазнавању војничких својстава земљишта, браничке или нападне вредности, за овај или онај род војске. Оно нам каже добре стране овога или онога положаја, који се посматра, те одређујемо начин којим би се најбоље посео или са које би стране било најлакше напасти га.

На послетку, војнички поглед оцењује добре и лоше стране маневра каквога, који смо гледали.

Овако око само природа даје. Но међу тим, оно се може послом усавршити.

„Официр“, вели Фолар, „који би хтео да изобрази своје војничко око, и да се научи проматрању, — треба да прочита много књига; да проматра природу, да се користи својим шетњама, својим ловом, и, ако је само имао некојих ноћица војничке вештине, он ће на скоро моћи да открије разна својства земљишта, према овоме или ономе оружју; он ће добити бистрога појма о браћењу и нападању његовome; он ће на њега моћи применити и замислити маневре, које правила казују, а које се обично чине на равним и нивелисаним еспланадама. Овај ће се официр навикнути да голим оком оцењује разне даљине, по што је најпре само на неколико измерених гледао; он ће створити себи војнички поглед, ако му га само природа није отказала; он ће га усавршити, ако је само она била слободна према њему.“

Овим Фоларовим саветима није тешко следовати. И, било у лову, било у шетњи или при пењању, —

официр треба да се на свакоме земљишном одељку упита, какве су користи или махне овога и како би се оно најлакше посело и бранило или нападало.

Но осим дова и путовања, маркиз Силва препоручује у својим „Pensées sur la tactique“, да се војничка питања постављају и решавају онако као што се то у школи чинило: избирањем положаја, предлагањем преко реке, нападом на какву тачку, набављањем и руковањем храном коњском и т. д.

Тако се добија војнички поглед. Он се снажно вежба при топографским проматрањима предела.

Овака се проматрања обично чине без справа, то су дакле планови од ока. Војничким погледом оцењују се угли а често и даљине, прем да се уопште ове кораком мере.

Војнички поглед још оцењује земљишна мењања и видове, узазнаје удубљења и линије које карактере деле, као год и промене кривина и правац линија највећег пада. 3.

Обилажење какве војске или позиције.

(из Lallemand-a).

Обићи једну војску, или неку позицију, то је најлакши, најсигурнији и најрешителнији маневар. С њиме избегавају се несрећни и жалосни случаји каквог напада с' фронта једне важне тачке; јербо онај, који се брани, употребљава сва средства и изворе које подаје заузеће такве тачке: избирајући своју позицију (положај) вољно, закривајући фронт са художним (вештачким) и природним препонама, осигуравајући своја крила, и ослањајући их на тачке

тежко приступне; подизајући батерије да би произвео унакрсну ватру (с' фронта и с' крила) на непријатељу, који се у густој колони приближује, излази (дебушира) и развија се под ватром противником с' одотих батерија, и који је (нападач) заустављан поквареним путовима, поплавама, засекама и утврђењима. Дакле, кад се хоће да се освоји нека позиција, која је на овај начин брањена и заклањана, треба је **обићи**, да би се избегао велики губитак у људима и материјалу, и да се принуде трупе, које ју заузимају, да оставе позицију.

Обилазећи једно тело војске са довољним силама, те да се дође на његова крила и у позадност његову, онда се њему даје осетљив удар; али маневар губи своју цел и мимолази своје дејство, кад противник има времена и средстава да предупреди извршење.

Ова средства састоје се: или у промени фронта, или у живом нападу, учињеном на остатак непријатељских трупа, а које су ослабљене са оделењем, које је за обилажење одаслато; али, да би се пробао томе подобан напад, треба врло добро у призрење узети све мере, и помислити, да посао буде свршен пре но што би непријатељ опет приспео својој цели. Ако се успе, ваља онда напасти на тело, за обилажење одељено, и коме се повратак може препречити и одступање опасним учинити; ако ли зло за руком испане, има се времена, да се повуче и позиција напусти, нарочито ако движење непријатеља обавата велики простор терена, које се обично и догваја; јер, да се обиђе једна војска, треба описати једну кружну линију, и онај, коме се прети

да буде обиђен, остајући у средишту са скупљеним (концетрисаним) силама, налази се у преимућству (јачи) од сваке одељене части нападателне војске. Према томе дакле може бранитељ постепено притеснити нападача, или још боље може, остављајући своју позицију, окренути се противничком делу војске, који га највише притешњава, па га сатрти.

У главном, не одвојеним корпусима на великим одстојањима, већ маневровањем ома за време битке може се успешно обићи противник.

Што се пак тиче појединих одељења, која се шаљу на крила и с' леђа непријатељу, да би га у бригу довела за његове комуникације, то је посао лаких трупа, којих забаснење па и губитак нема јаког и осетљивог уплива на операције, и које су, због лакости и подвижности коју притежавају, и удесне за ову врсту експедиције.

Догоди се, да се обиђе једна војска или једна позиција, пошиљући опредељене трупе да нападну на крила њена, или на продужени правац њене одступне линије.

Кад такав напад успе, нарочито на једној точки, која не даје сама собом велика одпора, добијају се врло важна следства; јер, непријатељ, бивши потучен овим средством, бачен је изван пута, који му повратак осигурава.

Али овакав напад не би био баш уместан, кад су крила противникова ослоњена на што и подкрепљена, и кад су његова леђа осигурана добрим и упознатим положајем и заузећем његове резерве. —

Војска једна или позиција може се обићи: било

са свима пругама за напад опредељеним, било само једним делом од њих.

Први је случај редак, осим кад је велика бројна превага над непријатељем; јер положаји, које би нападач морао заузети, треба да буду бар у своје фронту утврђени, пред путем којим треба према противнику марширати, и по коме се ваља и вратити у случају одступања. Велика би се погрешка учинила да се из положаја удали, а без да се тамо предходно једно јако оделење неостави; иначе би у случају неуспеха такав напад зацело изложио нападача неприлици, да буде од својих комуникација оцечен.

Други случај чешће је употребљив, и zgodнији је. Он се састоји у томе: да се непријатељ обиђе са једном части својих сила, док међутим други део занима противника с' фронта, покривајући непрестано пут, који се треба предузети у случају одступања. Овај начин захтева много предосторожности, и ваља само са надмоћним силама одпочети такво предузеће.

У сваком другом случају, (због тога, што треба извесно време за извршење дивизања која воде на точку, која се жели обићи), ако сваки део трупа небуђе у стању, да даде одпора готово целој укупној сили непријатеља, онда је опасност за једну од ових части, да nebude сатрвена пре, него што јој друга у помоћ дође, која је доста удаљена од те точке, на којој се она прва част налази.

Ова опасност може се избећи само ако се маршира најкраћим путем ка правој тачки напада, док међу тим све остале трупе да су у непрестаном са-

обраћају, и да буду, услед тога, у стању, да се узамно потпомажу; или, да свака одвојена част буде јача од целе непријатељске силе.

У отвореном пределу тешко је обићи једну војску, осим користећи се ноћним мраком; јер у таквом пределу лако је приметити распоређаје и движања противникова, и према томе лако се могу предузети мере, да се иста осујете.

Ретко се догађа да се обилази једна позиција у испресецима предела и јако неравном. У таквој земљи свака позиција, па ма како она слабо заузета била, зауставља усиљавања непријатеља, и даје ономе, који се брани, средства, да ту може правити поткреплења, која гарантују за његову невредност.

Мешовит терен најбоље одговара движањима, која иду на обилажење једне позиције, нарочито кад он, по својој природи, дозвољава притајити од непријатеља маневар, који се извршује, без да се међу тим одоцни са наравностима, које на супрот стоје брзом извршењу.

Кад се хоће да обиђе каква позиција, треба пре тога претити са демонстрацијама фронту ове позиције, и употребити сва могућа средства да се одврати пажња непријатеља од праве тачке, на којој се хоће успешно дејствовати са главним својим силама; и у случају кад непријатељ примети движање, које треба да гарантује за успешност, пре него што је ово движање извршено, ваља демонстрације преобратити у праве нападе, марширајући живо на браће се тачке, ослабљене са трупама, које би биле

одаслате у помоћ крилима и позадности, којима би било највећма ослабљене.

Али и нападути може се одупрети таквом покушају, употребљујући средства, сходно избирајући их.

Ова се средства састоје:

1-во у снази позиције саме собом; и

2-го у добром распоређају и подвижности трупа, које је бране.

На пример: ако непријатељ иде с већим делом својих сила на једно од крила позиције, да је обиђе, и кад остави пред фронтом само једно слабо одељење, бранитељ треба одмах да у сигурност доведе крило у опасности налазеће се, било поткрепљавајући га са трупама и артилеријом било градећи брзо промену фронта, и нападавши одмах за тим, како ваља, на одељење, које би непријатељ пред позицијом оставио.

Да би се пак срећан резултат у подобном нападном обрту постигао, треба чекати да део трупа, опредељен за обилажење позиције, буде доста удаљен, ради сигурности, да буде могућно сатрти део трупе, против које се иде, и повратити се за тим на тачку, која би се предходно заузела, пре него што би напад непријатељев успео.

Брзи и смели марш, по мери, какве се силе одашићу на крило противниково, има увек користан резултат; само треба пазити да се не напусти своја позиција, као ни пут, који обезбеђава наступање.

Кад се може са сувишком трупа разнолагати, који остаје иза броја, по мишљењу, довољног за одбрану позиције, онда треба образовати више одељења и степенасто их поставити, тако, да би у ме-

ђусобном домаћају били, и да се могу узајамно и једновремено потпомагати. И дакле, кад непријатељ буде наступио и да позицију с крила схвати, биће сам обузет с крила од ових оделења; и, ако их хтедне обићи, он ће бити принуђен да опише тако велики лук, да би, удаљавајући се од својих комуникација и трупа, које буде пред фронтом позиције оставио, ове могле бити врло лако пре сатрвене, него што је нападач и отпочео нападати.

Оделења, у степенима постављена, предвидићеју увек на коју тачку нападач мисли напасти, и бићеју увек у стању да припрете његовим крилима; јербо ова оделења не треба да следеју његовим движењима, већ да га по тетивци прате, док међу тим нападач описује лукове, дакле дужи пут чини.

Изглед је да ће бранитељ бити снизан, ако противник нападне на једно крило пре, него што би први у стању био, да му са новим фронтом способним за отпор против стане; али кад препоне терена олакшавају средства за заустављање успеха нападача, и кад се помоћу ових препона може позиција с крила заузети, онда се може са противним маневрима (*contre-maneuvres*) у равнотежи држати (парализирати) упропашћавајућа движења противникова, нарочито кад се има у помоћи и резерва или какво поткреплење, које наступа у најудеснијем правцу.

Из овог што мало више рекосмо, следеће ово основоположење (аксиом): да онај сам буде обиђен, који буде обилазио. (Продужиће се.)